

TUGIRE UBUMWE

Zjednoczmy się!

Lekcje z historii ludobójstwa w Rwandzie

Rupert Bazambanza

TUGIRE UBUMWE

Zjednoczmy się!

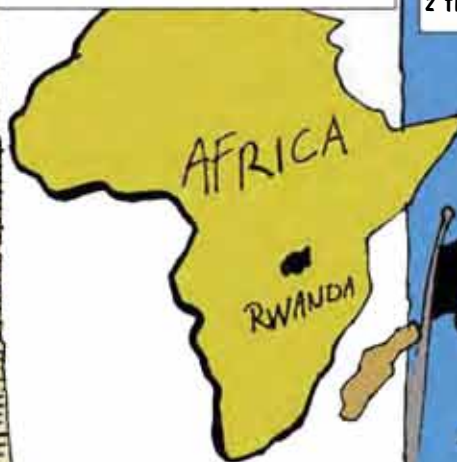
HISTORIA DEKOLONIZACJI.....	1
OPOWIEŚĆ SYLVIE	3
PIĘTNO NA ŻYCIU WSZYSTKICH RWANDYJCZYKÓW	5
LEKCJA PIERWSZA: W JEDNOŚCI SIŁA	7
LEKCJA DRUGA: ZBRODNIE PRZECIWKO LUDZKOŚCI	9
CO KRYJĄ CHMURY	10
OPOWIEŚĆ MWE: EDUKACJA KLUCZEM DO LEPSZEJ PRZYSZŁOŚCI.....	14
LEKCJA TRZECIA: SZANUJMY NASZE ŚRODOWISKO I WSZYSTKICH LUDZI.....	17
OPOWIEŚĆ UBU: SPRAWIEDLIWOŚĆ I POJEDNANIE	18
OPOWIEŚĆ TUGIRE: PAMIĘTAJMY O OFIARACH	21
LEKCJA CZWARTA: POZYTYWNA SIŁA CZYNI DOBRO	23
LEKCJA PIĄTA: POKONYWANIE NIETOLERANCJI ETNICZNEJ.....	24
ZWALCZANIE IDEOLOGII LUDOBÓJSTWA	25
OBRAZY NADZIEI.....	28

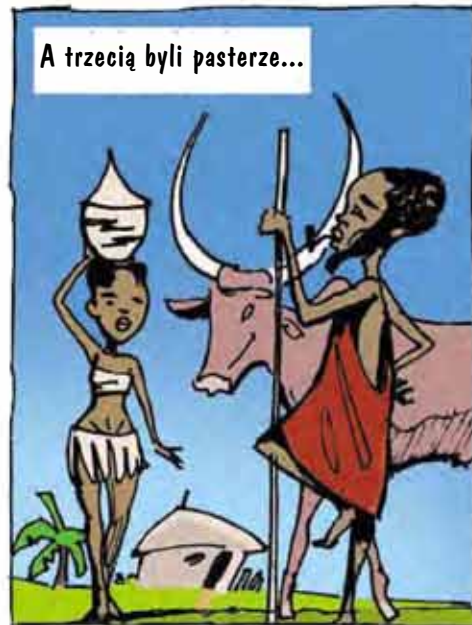
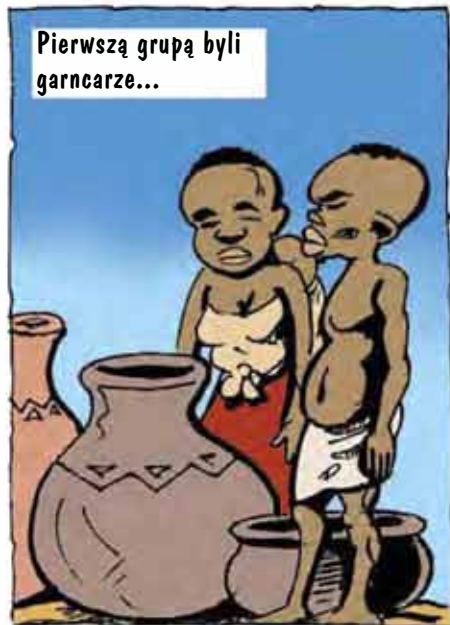
HISTORIA DEKOLONIZACJI

Po Pierwszej Wojnie Światowej Liga Narodów przekazała Belgii administrowanie Rwandą. Wcześniej mój kraj był kolonią niemiecką...

Gdy belgijscy kolonialisci i katolicy duchowni przybyli do Rwandy, zastali tam społeczeństwo składające się z trzech grup...

W 1931 roku Belgowie wprowadzili etniczne karty identyfikacyjne ...

Przynależność etniczną określano jedynie na podstawie pochodzenia ojca...

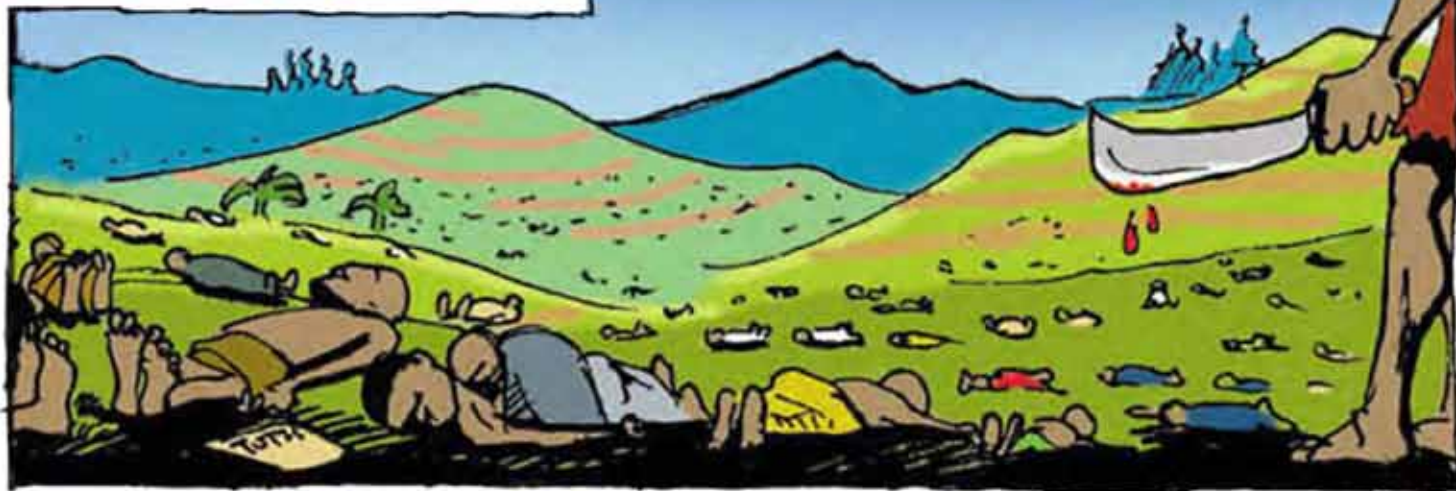
W 1962 roku Rwanda uzyskała niepodległość, a kolonialisci oddali władzę...

W 1959 roku Hutu, którzy stanowili większość, wspierani przez kolonialistów i Kościół katolicki obalili monarchię Tutsi. Zamordowano wielu ludzi, a tysiące uciekło do sąsiednich krajów...

Przez następnych trzydzieści lat roste napięcie wśród ludności. W 1994 roku podziały etniczne doprowadziły do ludobójstwa. Mój ojciec również został zamordowany...

OPOWIEŚĆ SYLVIE

W 1979 w rodzinie Byusa na świat przyszła dziewczynka. Rodzina cieszyła się z narodzin swojej pierwszej córki i dali jej na imię Sylvie...

Siedem lat później Sylvie rozpoczyna naukę w szkole podstawowej...

Pan Byusa, który był nauczycielem, odmówił podziału swoich uczniów na różne grupy etniczne...

Z tego powodu Pan Byusa został zabrany, a jego rodzina już nigdy więcej go nie zobaczyła...

Sylvie dostała się do szkoły średniej, ale polityka dyskryminacji nie zmieniła się...

Następnym razem nie damy się podzielić! Wszyscy jesteśmy tacy sami!

6 kwietnia 1994 roku zestrzelono samolot, na którego pokładzie znajdował się Prezydent Rwandy Juwenal Habyarimana. Prezydent zginął...

7 kwietnia 1994 roku organizacja Hutu Power* wraz z armią narodową, zgodnie z ludobójczym planem przystąpiły do wymordowania wszystkich Tutsi. Postąpili tak, mimo że nie wiadomo było nawet, kto zestrzelił samolot.

Prędzej! Hutu na jedną stronę, a karaluchy Tutsi na drugą!

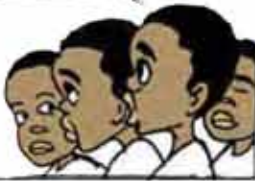
Pan Rwega, sąsiad rodziny Byusa, natychmiast poszedł do szkoły po Sylvie, żeby ją ukryć...

W szkole...

Nie ma tutaj ani Hutu, ani Tutsi. Wszyscy jesteśmy Rwandyjczykami. Nie rozdzieliliśmy się na dwie grupy.

Dziewczęta ze szkoły średniej w Nyange, Kibuye zostały zabite bez względu na przynależność etniczną. Tylko kilka przeżyło, by opowiedzieć, co się stało...

Do Sylvie dotarły złe wiadomości...

Moje drogie koleżanki, przepraszam, że was porzuciłam.

Z całej rodziny jedynie Sylvie przeżyła ludobójstwo. Postanowiła uczyć się i ciężko pracować na swoją przyszłość.

Chcę uczcić waszą pamięć i odwagę, moi kochani zmarli. Zostanę nauczycielką. Dzięki edukacji już nigdy więcej na świecie nie dojdzie do ludobójstwa.

Sylvie zdobyła dyplom. Zapłótła włosy w warkoczki...

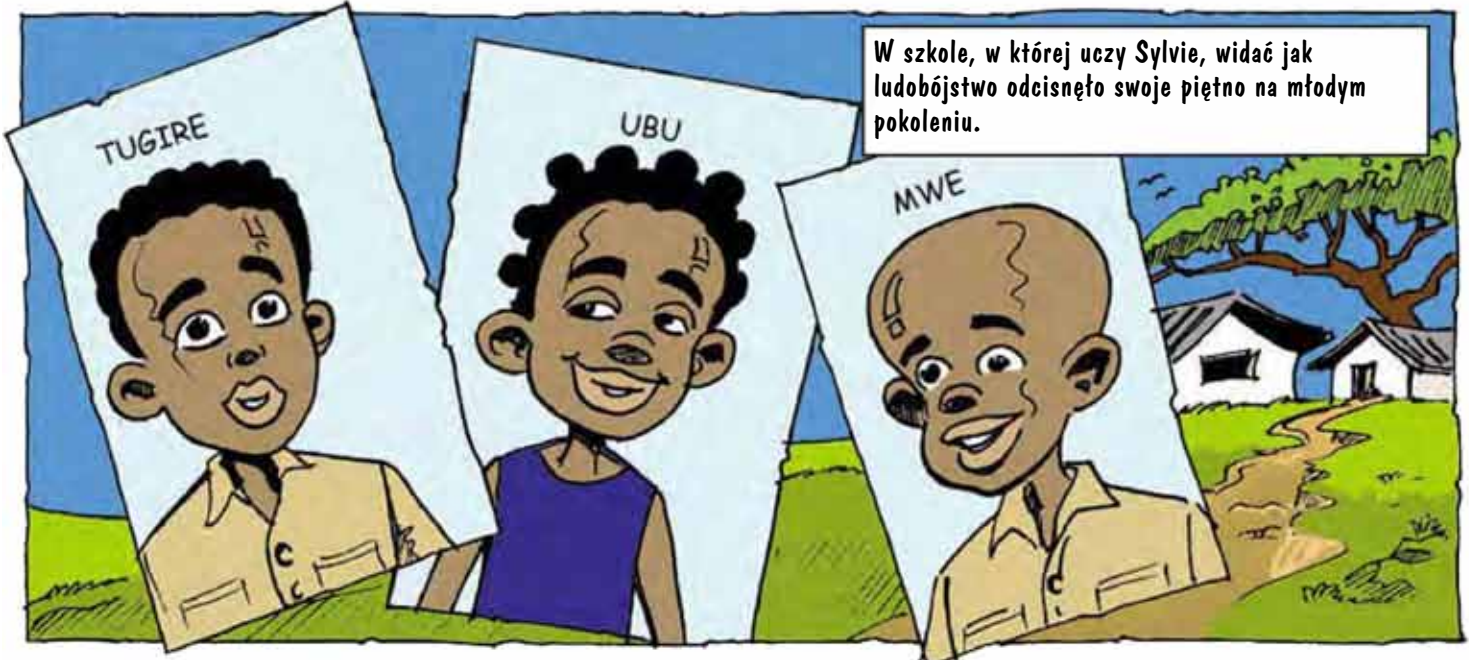
Z nowym wyglądem Sylvie rozpoczęła nowe życie...

* MRND: Mouvement Révolutionnaire pour le Développement (Narodowy Ruch Rewolucyjny na Rzecz Rozwoju) partia polityczna Juwenala Habyarimana

* Hutu Power: MRND udało się podzielić główne partie opozycyjne według pochodzenia etnicznego. Dezercjerzy z tych partii zorganizowali się wokół ekstremalnej frakcji MRND, noszącej nazwę Hutu Power.

PIĘTNO NA ŻYCIU WSZYSTKICH RWANDYJCZYKÓW

LEKCJA PIERWSZA: W JEDNOŚCI SIŁA

Niespodziewanie...

Łatwo jest złamać jeden patyk...

LEKCJA DRUGA: ZBRODNI PRZECIWKO LUDZKOŚCI

Wyobraźcie sobie tę siłę tkwiącą w narodzie, którą nasz kraj utracił w kwietniu 1994 roku! Ludobójstwo pochłonęło ponad 800 000 ludzi! Wszyscy byli ofiarami rasizmu...

Podczas Drugiej Wojny Światowej rasizm i dyskryminacja doprowadziły do holokaustu i śmierci sześciu milionów Żydów...

W Kambodży w latach siedemdziesiątych na skutek polityki dyskryminacji wielu ludzi straciło życie...

A na początku lat dziewięćdziesiątych w czystkach etnicznych w Bośni zginęły tysiące ludzi...

W Darfurze, Sudanie, doszło do masakry ludności cywilnej. Rwandyjscy żołnierze służą w misjach pokojowych ONZ i pomagają chronić osoby cywilne...

Kilka osób, które ponosiły odpowiedzialność za te zbrodnie zostało osądzonych przez międzynarodowe trybunały karne...

... na całym świecie, także w Afryce...

Inni zostali osądzeni we własnych krajach. W Rwandzie wznowiliśmy nasz tradycyjny system sprawiedliwości, czyli trybunały Gacaca...

Zbrodnie przeciwko ludzkości nigdy nie ulegają przedawnieniu! Niektórych zbrodniarzy osądzono po ukończeniu przez nich osiemdziesiątego roku życia.

Jeżeli dyskryminujesz swojego sąsiada, to niszczysz swój kraj i cały świat! Tak więc, dokonujcie słusznego wyboru. Wybierzcie życie w harmonii.

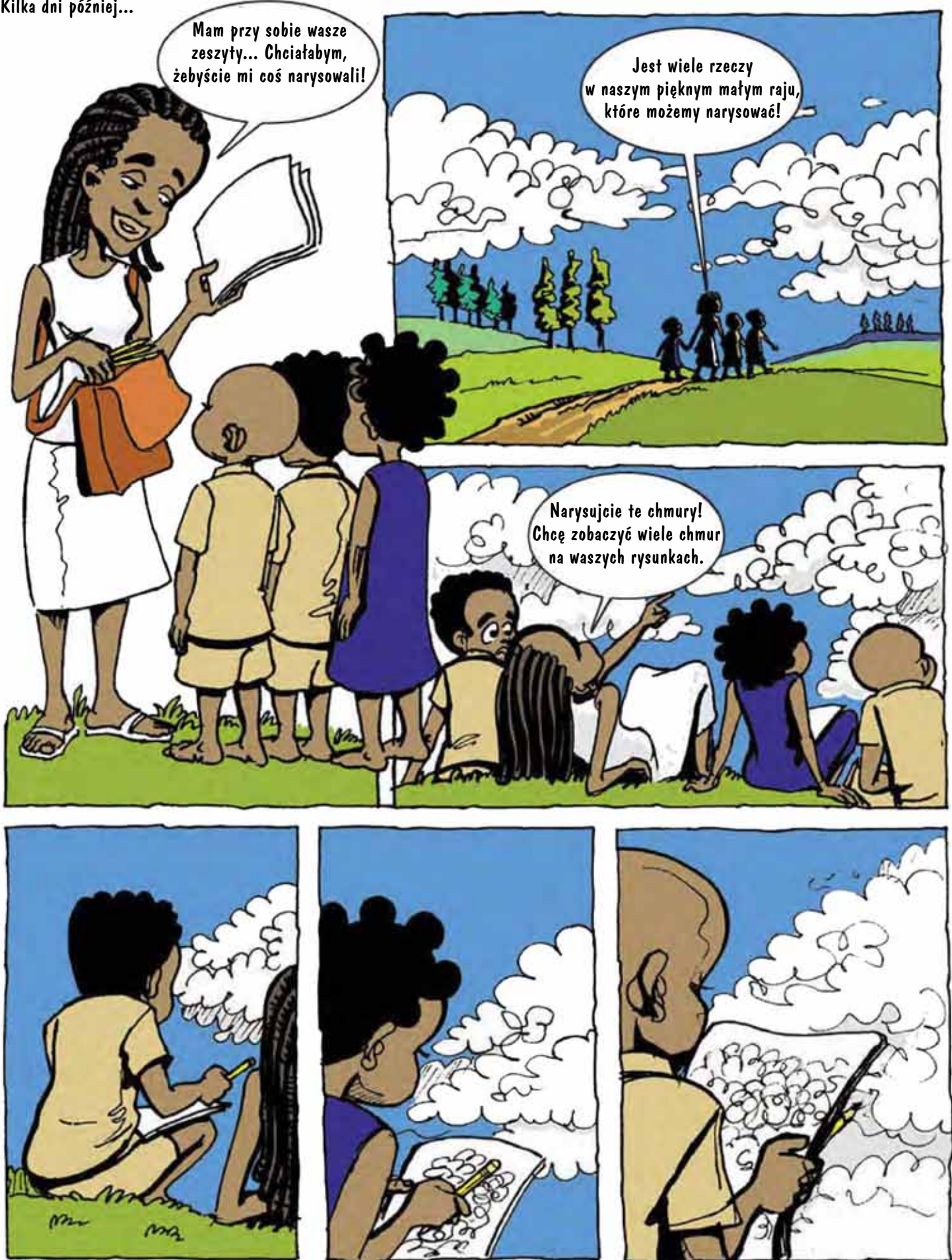
CO KRYJĄ CHMURY

Kilka dni później...

Mam przy sobie wasze zeszyty... Chciałabym, żebyście mi coś narysowali!

Jest wiele rzeczy w naszym pięknym małym raju, które możemy narysować!

Narysujcie te chmury! Chcę zobaczyć wiele chmur na waszych rysunkach.

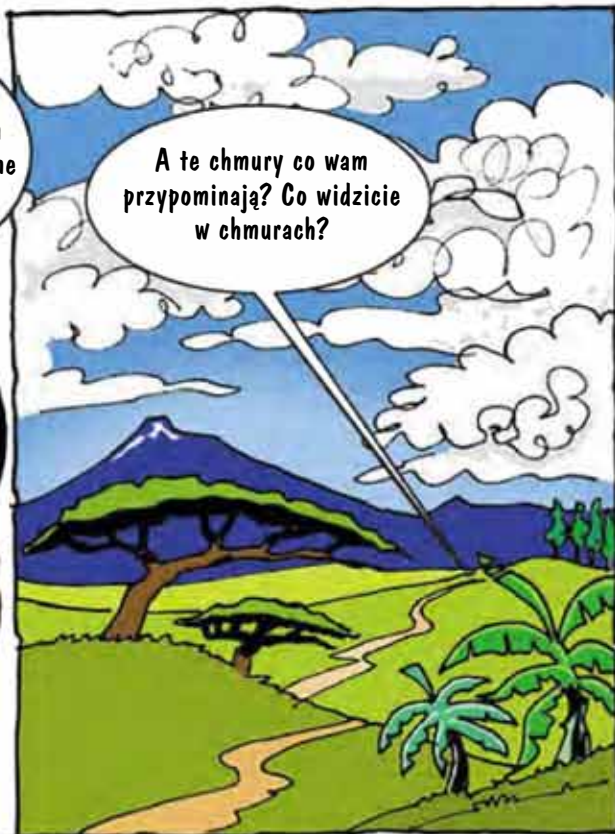

Kilka minut później...

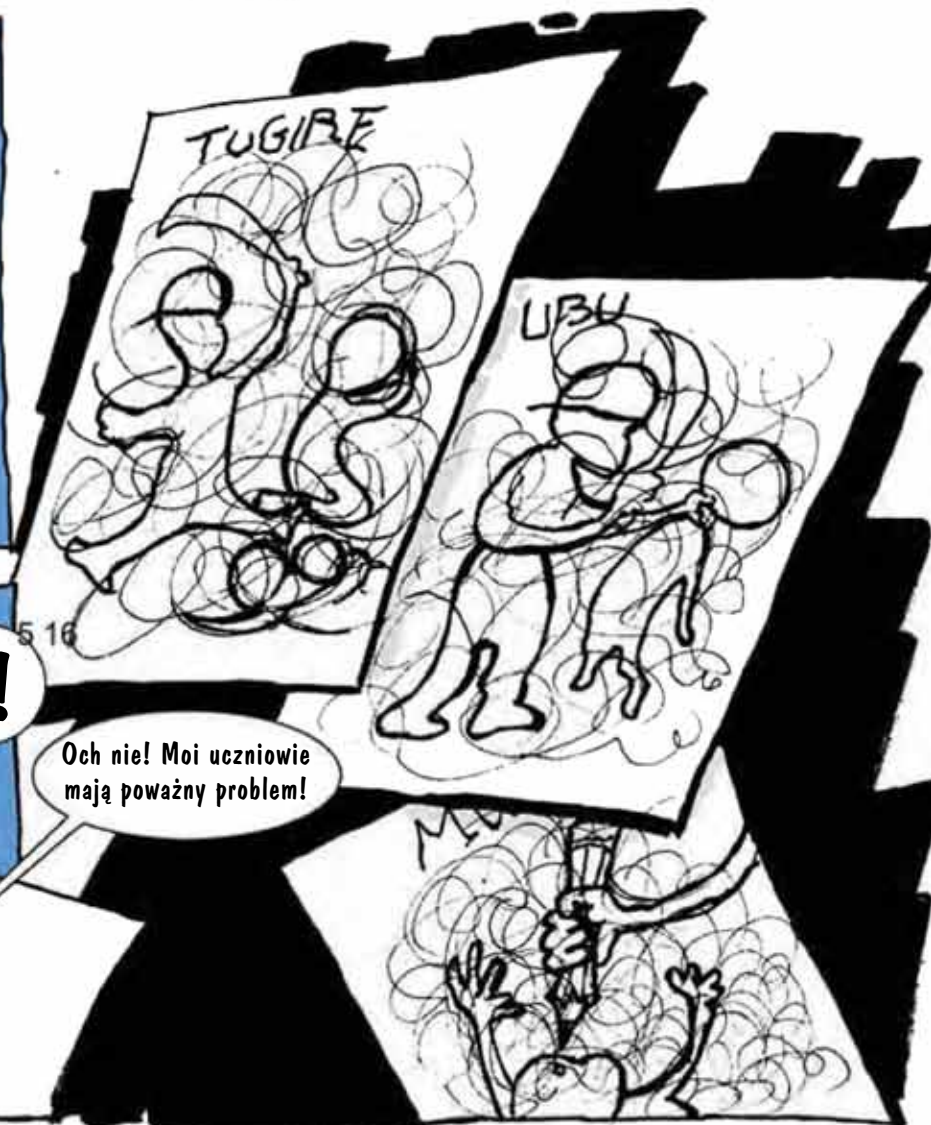
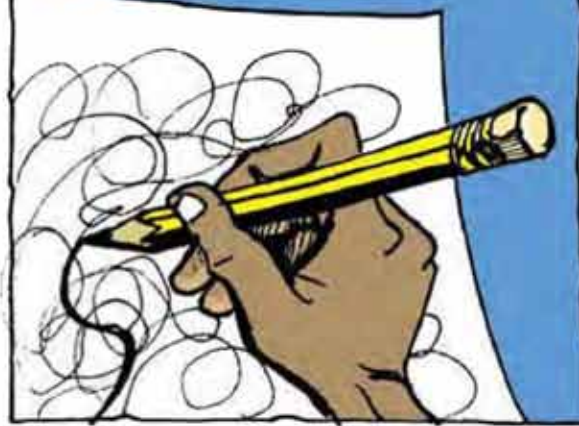
Ach, jakie piękne rysunki!

Mówi się, że chmury przybierają różne formy na niebie! Ja często widzę różne obrazy w chmurach.

A te chmury co wam przypominają? Co widzicie w chmurach?

Dzieci od razu zaczynają rysować...

A kiedy nauczycielka Sylvie spojrzała na ich rysunki...

?!

Och nie! Moi uczniowie mają poważny problem!

Dzieci popatrzyły na siebie nie wiedząc, co mają robić...

Powinności spróbować zrobić krok w kierunku wybaczenia i pojednania.

Dzieci zrozumiwały, że łączy ich ta sama smutna historia. Nagle...

Przepraszam, że wam przerywam tę szczęśliwą chwilę, ale jeszcze Mwe musi nam wyjaśnić swój rysunek!

Mój rysunek pokazuje ucznia, który zabija mnie w szkole!

Dlaczego myślisz, że ktoś cię zabije w szkole? Czy jakiś uczeń ci groził?

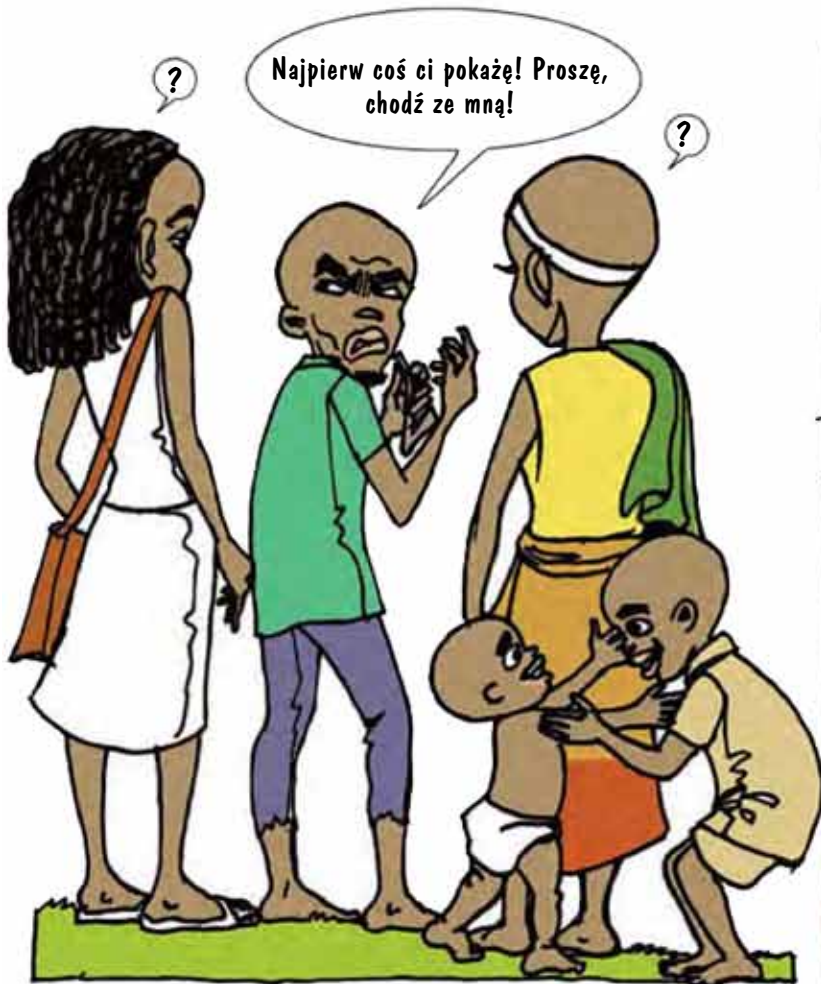

Nie, ale mój ojciec zawsze mówi mojej mamie, że szkoły w Rwandzie często uczą, jak zostać zabójcą. Mówi, że ludobójstwo było zaplanowane i dokonane przez wykształconych ludzi, którzy uważali siebie za cywilizowanych. Tylko dzięki mojej mamie mogę w ogóle chodzić do szkoły.

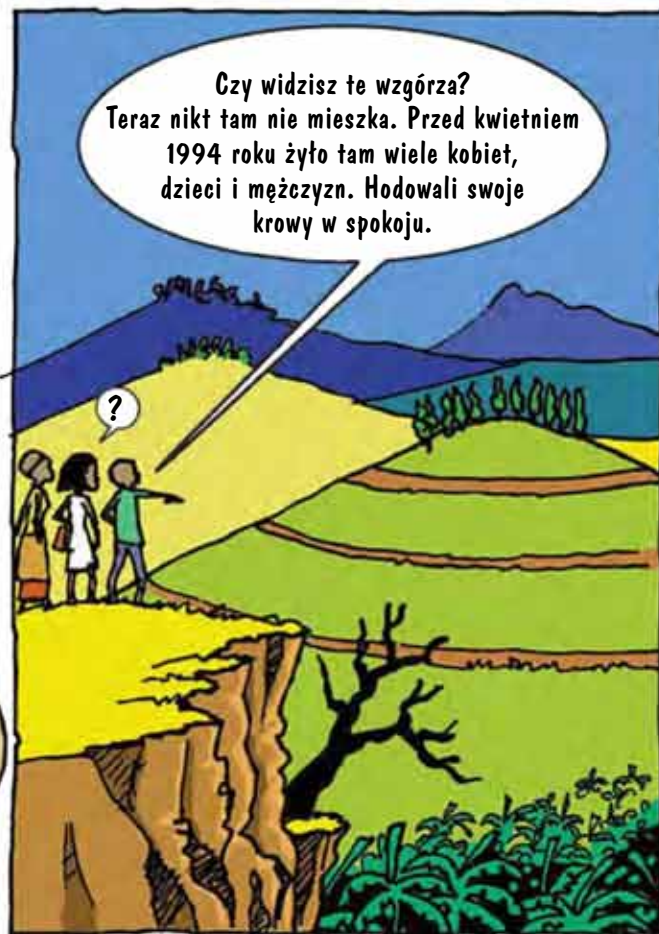
OPOWIEŚĆ MWE: EDUKACJA KLUCZEM DO LEPSZEJ RZYSZŁOŚCI

Najpierw coś ci pokażę! Proszę, chodź ze mną!

Czy widzisz te wzgórza? Teraz nikt tam nie mieszka. Przed kwietniem 1994 roku żyło tam wiele kobiet, dzieci i mężczyzn. Hodowali swoje krowy w spokoju.

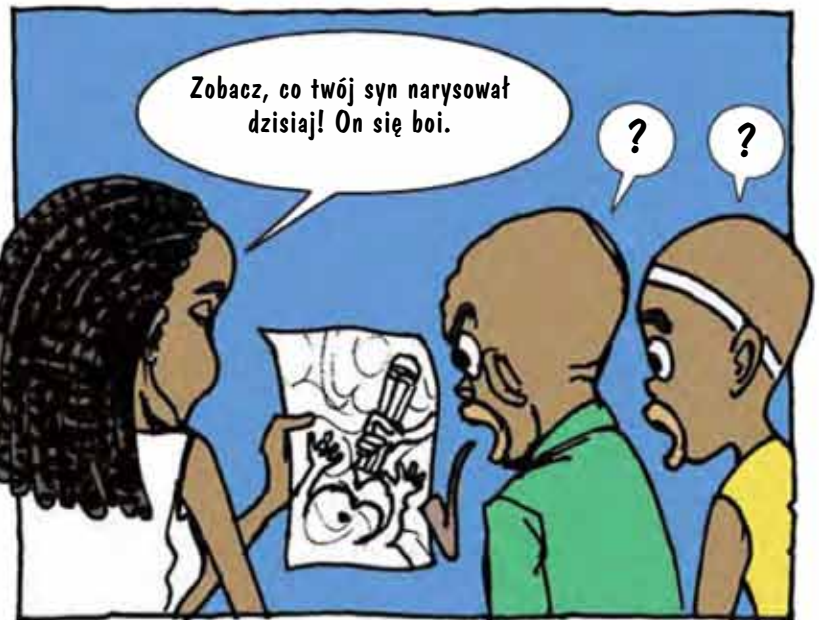
Pewnego dnia ludzie, którzy uczyli się w twojej i innych szkołach zabili maczetami farmerów i strzelali do nich.

Jeżeli to jest wiedza, którą można zdobyć w szkole, to moja rodzina woli pozostać niewykształcona. Przed kolonizacją i powstaniem szkół Rwandyjczycy nie znali ludobójstwa.

To straszne, co wykształcony człowiek zrobił temu krajowi, ale czasy się zmieniły! Teraz Rwandyjczycy przewodzą wykształceni ludzie innego pokroju!

Nasz kraj opracował program rozwoju dla Rwandy zwany "Wizja 2020". Potrzebujemy dobrze wykształconych młodych ludzi, jeżeli nasza gospodarka ma być zrównoważona i rozwijać się w oparciu o wiedzę...

LEKCJA TRZECIA: SZANUJMY NASZE ŚRODOWISKO I WSZYSTKICH LUDZI

Kolejny dzień w szkole...

Jeśli ktoś jest wykształcony, to niekoniecznie oznacza że postępuje w cywilizowany sposób! Cywilizowany człowiek przestrzega praw człowieka.

Wszyscy mamy prawo do życia, to jest najważniejsze. Cywilizowany człowiek szanuje i chroni środowisko.

Dlatego nasz kraj promuje czyste otoczenie i szacunek dla środowiska!

Nie możemy już wyrzucać śmieci gdziekolwiek...

Nie możemy też używać plastikowych torebek...

Rasizm i dyskryminacja są jak śmieci, które trzeba wyrzucić na śmietnik...

OPOWIEŚĆ UBU: SPRAWIEDLIWOŚĆ I POJEDNANIE

W aktach ludobójstwa uczestniczyło bardzo dużo osób i sądy krajowe nie były w stanie zająć się taką ilością spraw. Z tego powodu powołano trybunały Gacaca. Miały one też wpływ na zjednoczenie kraju, do czego przyczyniły się zeznania, świadectwa i przyznania do winy. Ofiary wybaczyły swoim prześladowcom...

Nagle...

Proszę o pozwolenie na rozmowę z oskarżonym.

?

?

?

Twoja córka powiedziała, że to ty, gdy zabijałeś jej koleżankę.

Spójrz na rysunek, który wykonała twoja córka.

?

Co to jest?

Twoja córka widziała to i ten widok ją prześladowuje.

?

Możesz pomóc swojej córce, nie jest na to za późno. Wtedy będzie mogła skoncentrować się na nauce.

Zrobię wszystko, aby moja córka zrozumiała to, co się stało. Nie chcę, żeby kiedykolwiek popełniła takie same czyny wynikające z głupoty ...

Możesz do niej napisać albo z nią porozmawiać. Powiedz jej, że żałujesz tego, co zrobiłeś jej koleżance, i że źle postąpiłeś.

OPOWIEŚĆ TUGIRE: PAMIĘTAJMY O OFIARACH

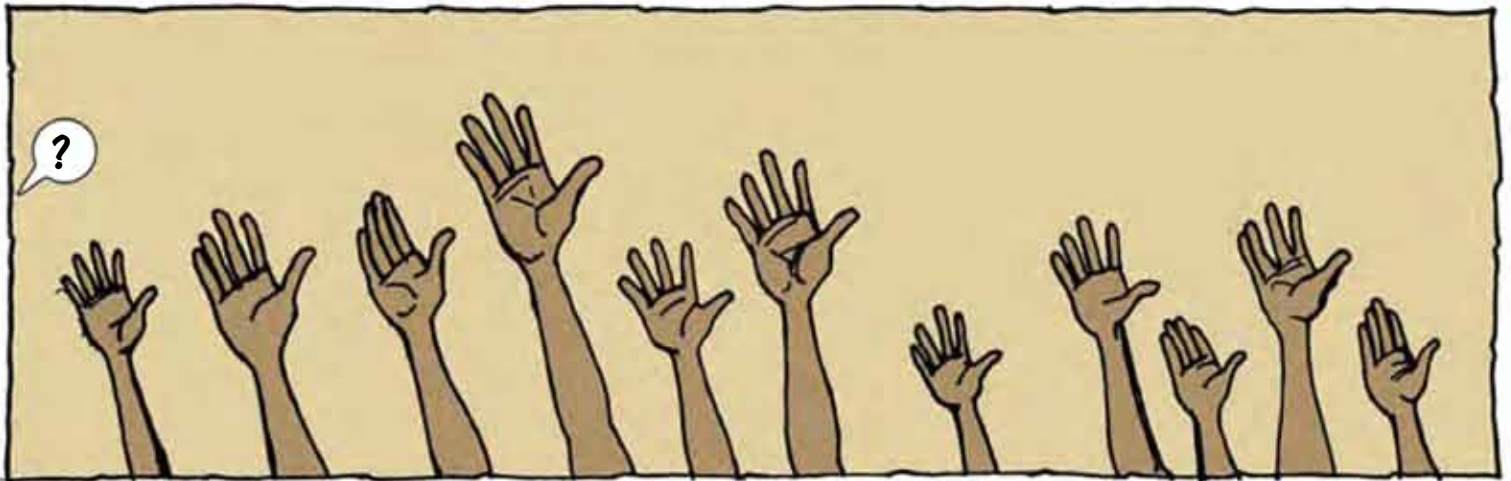
Ludobójstwo w Rwandzie trwało 3 miesiące - od kwietnia do lipca 1994 roku. Co roku, w tych dniach Rwandyjczycy czczą pamięć ofiar...

Będziemy się modlić za twoją rodzinę. W tym dniu nie powinieneś być przygnębiony. To dobry dzień, by przemyśleć to, co się stało. Musisz być silny i walczyć z niesprawiedliwością.

Czy ktoś jeszcze stracił krewnych w chaosie ludobójstwa?

Uczcijmy minutą ciszy naszych niewinnych ukochanych, którzy odeszli od nas.

Nigdy więcej!
To jest nasz cel.

Nauczycielka i przyjaciele Tugire poszli pod pomnik upamiętniający tragedię. Tu spoczywa wiele ofiar ludobójstwa, w tym również rodzina Tugire. Potem Sylvie odprowadziła Tugire do sierocińca...

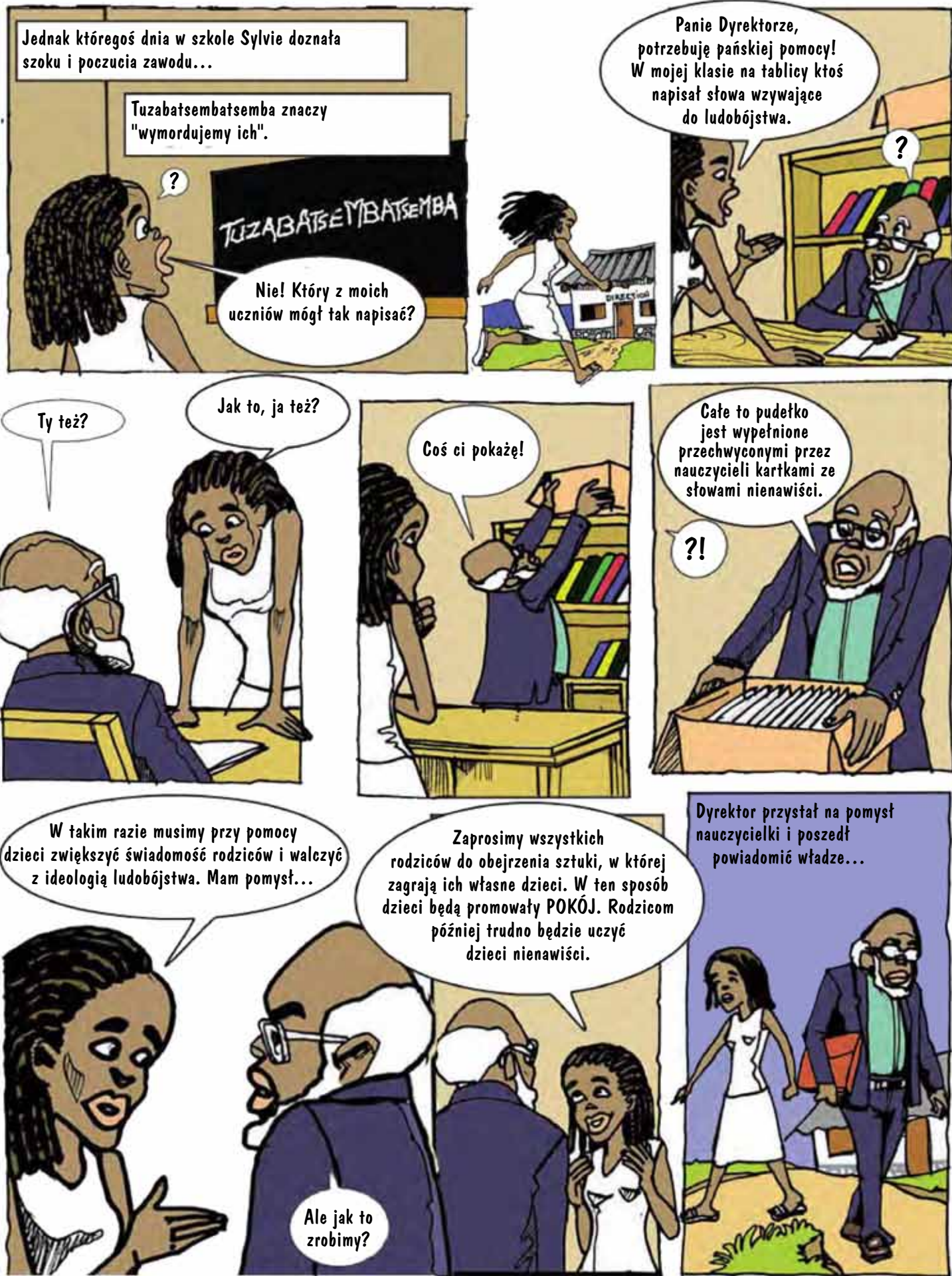
LEKCJA CZWARTA: POZYTYWNA SIŁA CZYNI DOBRO

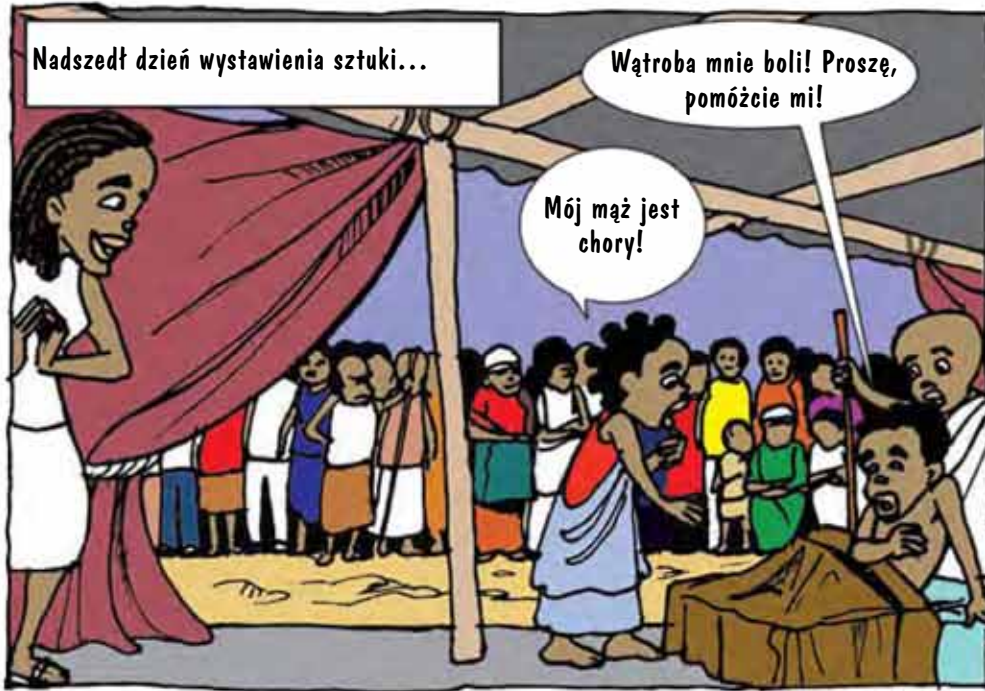

LEKCJA PIĄTA: POKONYWANIE NIETOLERANCJI ETNICZNEJ

ZWALCZANIE IDEOLOGII LUDOBÓJSTWA

Nadszedł dzień wystawienia sztuki...

Mój mąż jest chory!

Wątroba mnie boli! Proszę, pomóżcie mi!

Nie martw się przyjacielu! Znam uzdrowiciela, który wyleczy ci wątrobę. Pomoże ci lepiej niż jakakolwiek najnowsza medycyna.

Choremu podano tradycyjny lek...

Dziękuję, przyjacielu.

Chory poczuł się dużo lepiej...

Już nic mi nie dolega!

Później rozpoczęło się ludobójstwo. Uczestniczył w nim mężczyzna, który już całkiem wyzdrowiał...

Dużo pił i zabijał ludzi...

W czasie ludobójstwa zginęło wielu niewinnych ludzi...

O zgrozo! Zabijano nawet uczniów!

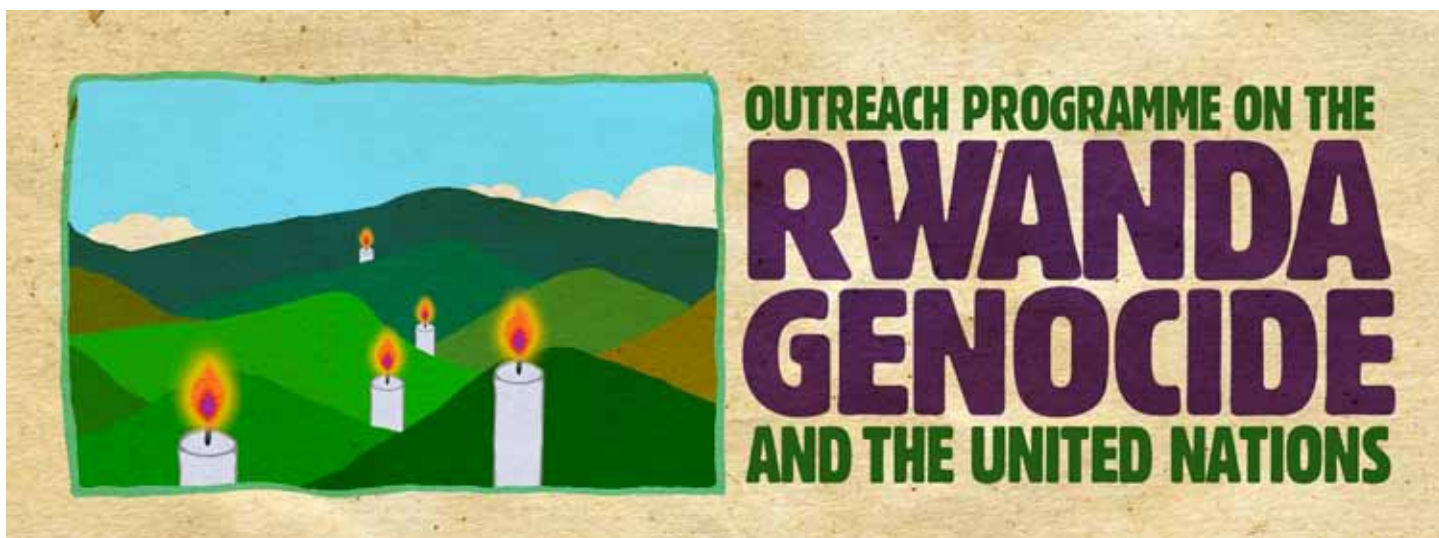
NADZIEJA

Rupert Bazambanza jest artystą i aktywistą. Przeżył ludobójstwo w Rwandzie w 1994 r. W 1997 roku wyemigrował do Montrealu w Kanadzie, gdzie ukończył International Academy of Design. Jest autorem kilku powieści graficznych poświęconych tematyce ludobójstwa w Rwandzie.

Publikacja wydana przy współpracy programu informacyjno – edukacyjnego NZ „Ludobójstwo w Rwandzie i Organizacja Narodów Zjednoczonych” (*Outreach Programme on the Rwanda Genocide and the United Nations*)
www.un.org./preventgenocide/rwanda

Program informacyjno – edukacyjnego NZ „Ludobójstwo w Rwandzie i Organizacja Narodów Zjednoczonych” (*Outreach Programme on the Rwanda Genocide and the United Nations*) prowadzony jest przez Departament Informacji Publicznej ONZ (UNDPI). Program powstał na mocy Rezolucji 60/225 Zgromadzenia Ogólnego z 23 grudnia 2005 r. Jego celem jest mobilizacja ludności do upamiętnienia ofiar ludobójstwa w Rwandzie oraz promowanie działań edukacyjnych zwiększających świadomość na temat zbrodni przeciwko ludzkości, jak również konieczności zapobiegania przyszłym aktom ludobójstwa.

Program zwraca uwagę na długotrwałe skutki ludobójstwa w Rwandzie i jego oddziaływanie na ocalałych, w szczególność i na wdowy, sieroty i ofiary przemocy seksualnej. Wspiera proces pojednania w tym kraju. Upowszechniając relacje osób, które przeżyły ludobójstwo, program uświadamia z jakimi wyzwaniami Rwandyjczycy zmagają się na co dzień

Więcej informacji na temat *Outreach Programme on the Rwanda Genocide and the United Nations* znaleźć można na stronie www.un.org/preventgenocide/rwanda.

Wersję polską publikacji opracował Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie (kwiecień 2013 r).

www.unic.un.org.pl